

ACC. N.R. M. 8889:1-25.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Inga Osterman-Tillström
Härad: Skytts Adress: Ängagården, Tutaryd
Socken: Skanörs stad Berättat av: Fru Agnes Osterman f. Åberg
Uppteckningsår: 1942 Född år 1879 i Skanör

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skanörs brand den 2 maj 1885.

s. 1-5.

Stadens samhällsklasser.

s. 6-20.

Helena Jacobi.

s. 21-25.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8889:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skanörs brand den 2 maj 1885:

Jag var endast 5 år gammal, när Skanör brann, men händelsen var så skakande att jag ännu minns dagen i alla dess enskildheter. Föräldrars och äldre syskons berättelser ha väl sedan i någon mån också kommit in i min minnesbild.

Det var lördags eftermiddag och majskymning. Ännu hade vi inte tänt fetogenlampan, utan höll helgen till ära skymningsstund i matrummet, som vi barn annars inte hade tillträde till. Endast minstbarnet, 5-månaders gamla Olga låg i sin vagga, medan vi andra älstpojken John, Anna, Emy, Mimmi och jag satt uppräddade i den långa björksoffan, medan mor spelade igenom sin repertoar alltifrån "Hjärtats saga" till Böttigers ballad "Du med trängande rop" och den högst vemsiga "Bianca för sista gången". Sedan blev det vår tur att skeckas kring *caffeln* och vi höll just på att sjunga "Gullmanig fåle", när dörren utan sedvanlig knackning rycktes upp och in störtade lotsfrun Johanna Malmstedt med flaxande grå ylleschal och skräck i sitt av en svart

ACC. NR M. 8889:2.

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

chalett inramade ansikte. - "Det brinner på Värnen", skriker hon.

Mor slår ett disackord på pianot, vi bär krypa skrämsamma samman, samman och jag galltjuter :- "Far kan väl släcka med sin spruta." I tamburen står nämligen sedan någon vecka en röd assurancespruta, som inköpts i Malmö.

Men Värnen ligger långt borta från oss som ligger långt ner på Mellan-gatan, vi ha med den vinda det är i dag ingenting att frukta, det försäkrar far som bråskande kommer springande från affären, kränger ski-skinnsjackan på, rycker till sig skottmössan alltmedan han ger order åt dräng och bokkarl att hiva gårdens fyllda vattentunnor på en kärva och köra till brandplatsen. Själv springer han i förväg, han är nämligen brandchef. Min bror John följer med.

Mor har redan börjat med jungfrurnas hjälp att ordna för att kunna ta emot husvilla, när John står i dörren med plyschluvan nerdragen om öronen. - "Hälsa från far att vi ska råda hans fiol, guitarr och flöjt. Han skickar drängen att köra sängkläder till Storevång. Vinden har vänt sig, hon blåser nordan nu."

ACC. NR. M. 8889:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En av jungfrurna den rådgiga Stor-Anna hämtar sig först efter olycksbudet. Hon rusar in i finrummet, röda kammaren, och rycker till sig ett par längeer av de granna ryska mattor nerfar, sjökaptens Johanna Petter Lindström haft med sig från Kronstaat, packar ner lite silver och porslin i en korg, bär mors sybord med spelåsan ut på gatan tillsammans med några stolar, som gjorts av ett pärenträ från vår trädgård. Sedan återtar mor befalet. Vi barn kläs i våra söndagskläder, storebror anförtros spädbarnet och med det i famnen och en syster på var sida travar han i väg till mors två halvfastrar, som bo i den del av Östergatan, som kallas Kareholmen.

Sist av alla lämnar mor med mig vid handens hemmet. Vid Karl Jöns vänder hon och ser sig tillbaka. Då har vårt hus redan börjat brinna. Vi stå kvar och se på, jag skrikande, mor gråtande. Hon är bara 30 år och det är sitt barndomshem, den gamla krosvirkesgården med sitt halmtak hon ser brinna. När den glödande takstolen med ett brak faller ned och i fallet slår ett ackord på taffeln vänder vi och går.

ACC. NR M. 8889 / 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fristen hos de vänliga fastrarna i Karehölmen blir inte lång. Snart kommer ett bud, att nu klättrar elden längs takryggarna lika fort som en man går- hela Östergatan måste utrymmas. Faster Helena, postmästaren och stadsfiskalen Nicklas Pålssons fru, vrider klagande sina händer:--"Ska jag nu mista mitt hem för andra gången." Hon hade nämligen blivit husvill förut under branden 1874.

Så samlar mer åter ihop sin barnflock och finner en tillflykt för dem i Storevång, där stadsborna samla allt flyttgods i en enda röra, där förskrämda kor och hästar springa omkring, föräldratletar efter sina barn och barn efter sina föräldrar. Vid vårt sängkläaslass håller en liten trygg figur vakt - bror John - 11 år gammal - med fiolen, flöjten och gitarren i famnen. Vi småbarn bäddas ner under berg av fjäderdynor och somma mitt i allt larret tills den snälla Anna väcker oss med smörgåsar och för oss till trygghet, värme och en syskenbädd på golvet i sin mors hus långt ut på Värnen dit elden inte nått.

ACC. NR. M. 8889:5.

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När vi vaknar nästa morgon återser vi följderarna förtvivlade och far med brännsår i ansikte och på händer och med ett bandage över ögonen- det svider i ögonen efter arbetet i röken och hettan och ljuset- han kan knappast se.

På vår tomt brinner det tre dygn i stenkolslagren . Överallt på gator och hustexter gå människor tysta och leta i askan efter eventuella nersmälta metallsaker . I de hus som skenats bo de husvillan. Självt flyttar vår familj efter ett par dagar till skolan där vi i en sommaren om få ett tillfälligt hem, medan vårt hus bygges upp på nytt.

ACC. NR. M. 8889:6.

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M 163 Stadens samhällsklasser:

L. Bergmästarens, prästens och lotsältermannens ansågs vara det översta skiktet i Skanör på 1880- och 90-talet. De kallades av övriga bergare "noblessen." På grund av det så gott som konstant spända förhållandet mellan bergmästare och präst, ett förhållande som blivit ett ordstäv - " i Skanör spåns aldrig bergmästare och präst " - och ett ordstäv, som troligen har sin upprinnelse sedan den siste illiterate bergmästaren Grieses tid - undgicks emellertid inte prästens och bergmästarens. Under min uppväxt på 80- och 90-talen var kyrkoherde Pfaff och bergmästare v. Mühlens två verkliga skol-exempel på denna osämja mellan präst och bergmästare, de skydde inga medel för att göra livet surt för varandra. Däremot var utgången livligt mellan bergmästare v. Mühlens och lotsältermannen eller som han då titulerades överlotsen Stjernberg.

Nästa sociala skikt utgjordes av stadens köpmän, som först förekom i singularis sedan blev ett par stycken, skolläraren som också var kantor, samt hela raden av kofferäikaptener, vilka var lika traditionsbundna som klassmedvetna.

ACC. NR M. 8889: 7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Denna skepparklass såg att börja med en smula ned på nästa skikt - det tjugotal lotsar med familjer som in- och med inrättandet av den nya lotsstationen i Skanör blev stadens enda tjänstemannakår och som hade ganska goda inkomster, Öfland bättre t. o. m. än många av kaptenerna. De flesta lotsarna bodde i Mellangatan i en lång rad "losahusen". Socialt och sällskapligt utgjorde lotsfamiljerna länge en sluten enhet.

Därefter och ungefär socialt jämnställda kom sedan sjömän av lägre grad - konstaplar, stewartar, matroser etc. - fiskare gås-ägare och hantverkare såsom smed, skänkdare, murare, skomakare, målare, toffelmakare. Sist kom ett par husmän, som gick på arbete hos andra, tröskare och skar terv.

Alla stadsbor hade jord åtminstone till husbehov, utom lotsarna och några hantverkare.

Tidigare, alltså på 60- och 70-talen, var den sociala indelningen något annorlunda, enligt vad min mor fru Emelie Åberg berättat. Presten Nerdström och hans levnadsglada familj, befryndad på

ACC. NR. M. 3889:8.

modernet med sjökaptensfamiljerna Fredrik och Olaus Ols, angav tonen inom "gräddan", till vilken vidare hörde bl. a. Hans Petterssens, Anders Petterssens, Kristoffer Olssens, Andreas Axelssens, Dybergs, Vesterbergs, Lindströms alla skepparfamiljer, vilka unginges med varandra under sirliga och traditionsbundna former i ett sällskapsliv, vilket särskilt blomnade under helgerna. Den tongivande damen var då "fru Clara", frun i Hans Petterssenska gården. Klasskillnaden var markant.

Efter branden 1885 förändrade staden delvis karaktär eftersom många av de burgnare skepparfamiljerna då flyttade från stan till särskilt Trelleberg och Malmö, där de och deras barn slog sig fram till goda inkomster och god social ställning, dels inom det gamla sjö@szyrket, dels som arifftiga köpmän och embetsmän. Den decimerade skepparklassen höll sig fortfarande ganska strängt för sig själv men så småningom in på 1900-talet suddades gränsen mellan skeppare och lotsar ut, och numera kan man nog påstå att lots- och fyrpersonalen är den dominerande klassen i samhället.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. M. 8889:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De av Skanörs innevånare, som hade lantbruk till enda yrke höll styvt på att de var stadsbor, tog bestämt avstånd från bondeklassen och ville aldrig kallas bönder utan gårdsägare.

Det fanns i min barndom på 80-talet fyra skomakare i Skanör av vilka skomakarna Olsson och Larsson ansågs som de finare och gjorde bättre dam- och barnsker i lack- och getskinn ja t.o.m.

sidensker som i elegans inte stod efter de större städernas alster. Anders Klein gjorde sjöstövlar och arbetssker och Kristen Lindberg gjorde också grovare skor men sysslade mest med att göra träskor och träteffler samt flikaade träskor och teffler, vilket han var ensam om.

Före branden 1885 hade min far affär, vilken förde alla slag av varer från ved, stenkol, sprit av alla slag, manufaktur, livsmedel, kolonialvarer, och då hade vi anställda en bokhållare som expedierade kunderna, en bokkarl som skötte magasinet, en bätkarl som fraktade varerna från Malmö eller Köpenhamn samt en arång som skötte lantbruket och förrättade varukörsorna mellan Skanör och

ACC. NR - M. 8889:10.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Malmö . Av dessa intog bekvällaren en plats för sig och han åt ensam efter familjen i matrummet, medan alla de övriga, jämte de två pigerna, åt tillsammans i köket.

I min barndom bodde fiskare, hantverkare och övrigt småfolk företagsvis vid Västergatan samt på Møen och Värnen medan Mellangatan och Östergatan kantades av de burgnare bergarnas - skeppare och lotsarshus.

Alla skeppare titulerades kapten och deras hustrur fru och döttrarna mamsell på 60-70 och 80-talen. Efter branden, då mycket av det gamla i staden nivillerades ut, bortföll av sig själv mamselltiteln och vi flickor som växte upp efter branden titulerades alltid fröken när vi kunnit över konfirmationsåldern. Inom stadens stadsberna emellan, förekom emellertid ingen titulering av de ogifta utan de kallades alltid helt enkelt vid förnamn och när de omtalades sade man t. ex. Åbergs Agnes , Johan Mats Herman etc. Från min vuxna tid på 90-talet minns jag endast tre damer, som kallades mamsell fortfarande - kapten Fredrik Olssons ogifta äldres döttrar

ACC. NR. M. 8889: //.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-mansell Hæene och mansell Marie samt deras faster mansell Christine
Tanttiteln förekom inte mig veterligt - alla äldre kvinnor inom vårt
umgänge och stånd kallades mester, männen farbror. Såväl män som kvin-
ner under vårt stånd kallades enbart vid förnamn även av oss barn.
Yrkesbeteckningar förekom nästan enbart för hantverkarna t.ex. Nils
Skräddare. Hustrurna omtalades gärna med mannens förnamn lagt till
sitt eget t. ex. "Beata Jonases". Där mannen allen veterligt stod
under teffeln blev förhållandet det omvända t. ex. "Hans Lisas"
Det var en eskreven lag att alla hälsade på varandra - med nickning till
till gelikar, med nigningar och bugningar till ståndspersoner. Under-
ordnade tilltalade överordnade med herr och fru.

Inom "noblessen", d. v. s. inom bergmästare och prästfamiljerna
samt de förnämre skepparfamiljerna, kallade barnen föräldrar pappa
och mamma, i övrigt var far och mor det vanliga. Det ferra ansågs fin-
are. Nu 1942 är far och mor den enda vedertagna tilltalsformen. När
förändringen skett är svårt att exakt ange, den kom så småningom
efter järnvägens tillkomst i början av 1900-talet och berodde väl på

ACC. NR M. 8889:12.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att skanörserna då först på allvar rycktes ur sin isolering och därför vid kontakten med andra skåningar antog de gängse benämningarna far och mor.

Varje husnummer hade bestämda platser nummererade i kyrkan. Bänkarna närmast koret var de förnämsta. Herrsidan var till höger om gången, kvinnosida till vänster. Vi hade t. ex. nr. 6 på manssidan och nr. 9 på kvinnosidan. Prästfamiljen hade nr. 1 på kvinnosidan, bergmästaren nr. 1 på manssidan. Så vitt jag minns kom sedan skepparfamiljerna i bänkarna därefter och sedan undan för undan de övriga bergarna i förut nämnd rangordning. Tjänstefolk och mindre ansett folk satt i bänkarna under läktaren, längst bort.

Döp i kyrkan förekom under 60-70-80 och 90-talen ytterst sällan i Kinnebergarklassen, där det enda fina ansågs vara att döpa barnet hemma. Förekom någon gång kyrkdöp var barnet i regel antingen en "äkting" eller också var dess föräldrar fattigt snäffolk.

Inom alla samhällsklasser hörde det till god ton att gå i kyrkan på söndagen och att minst en gång om året gå till nattvarden. Under

ACC. NR. M. 8889 / 13.

13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

min barndom och ungdom hade herrarna bara hög hatt i kyrkan vid de stora högtiderna - händagen, trefaldighet, påsk etc, samt då de gick till nattvarden. Under 80-talet hade noblessens damer hatt, medan lotsfruar, hantverkarefruar och fiskarfruar bar chalett och sehal. På 90-talet bar en stor del av borgarfruarna hatt. Men enligt vad min mor berättar vågade de rikare skepparfruarna, som på 60-talet köpt sig hatt i Melné eller kanske Köpenhamn, inte ta dem på sig hemma i Skanör för att inte få ord om sig att vara högfärdsgalna. Dyrgriparna packades därför ned i kofferten och påtogs först på tåget, när de ~~skulle~~ *skulle* för sina fina ville förstås fruarna vara när de skulle möta sina män i någon främnande hamn. Vi de stora helgerna hörde det till att också damerna skulle vara svartklädda i kyrkan.

De enda skanörsbor som inte gick i kyrkan var de frireligiösa.

Kyrktagning förekom inom alla samhällsklasser och brukade ske sex veckor efter barnets födelse, först på 90-talet började en och annan av "noblessens" damer undandra sig denna uråldriga sed. Likaså började då seden att söndagen efter kyrktagningen gå och hämta "hell" till barnet att mindre allmänt efterlevas. Att modern också äenna söndag

ACC. N:R M. 8889:14LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dag gick i kyrkan ansågs nämligen bringa barnet lycka - enligt folk-
tron. Min mor kyrktogs för sina äldsta barn men inte för oss andra.

Bröllop i kyrkan förutsatte en viss "stass" med tärnor, marskal-
kar och stort kalas och endast de mera välbärgade klasserna kunde där-
för kosta på sig ett kyrkbröllop. Inom hantverks- och fiskarklassen före-
kom därför oftast vigsel i hemmet. I hela min barndom kan jag ä
inte minnas mig någon gång ha sett tryckta kort till ett bröllop,
utan det vanliga var att en avlägsnare manlig släkting till bruda-
n utsågs till böneman och gick högtidsklädd och inbjöd till bröllopet.
Detta bruk förekom bland såväl skeppare som styrmän och bättre hant-
verkare. Vid bröllop förekom alltid ett konnersbord med brudparet,
prästens och bägge parternas föräldrar. Övriga gäster fick placera sig
själva vid de andra borden.

Begravningar hölls alltid i kyrkan - inför döden var i det fallet
alla lika.

När det på vintern särskilt vid helgerna var bal hade "noblessen"
ofta subskriberad bal på gästgivaregården, medan de enklare klasserna

ACC. NR M. 8889 : 15

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

samtidigt dansade hos sjömannen Truls Märten. Detta var före branden 1885.

Sommarkvällar dansade alla samhällsklasser gemensamt på Gröningen framför kapten Magnus Jeppssons långa hus.

Under min uppväxttid utgjorde bergmästaren een överlotsens d.v s. v. Mühlenfels och Stjernbergs den exklusivaste ungameskretsen. Prästen, kyrkoherde Pfaff, umgicks mest med skolläraren och en och annan religiös tresfrände ur de s. k. läsarekretsarna.

Vid bjudningar hade bergmästarinnan alltid finare placering än prästfrun och denna å sin sida satt framför rådmännens fruar. Övriga gäster fick i regel placera sig själva.

Att promenera mitt på dagen söckendagar i Skanör ansågs inom alla samhällsklasser opassande och som tecken på grov lättja. Det förekom följaktligen icke heller. Men på vintrarna i skymningen, när det inomhus blev för skunt att se att arbeta, brukade ungdomarna av alla klasser promenera uppåt Ljungan ungefär till den stora pil kallad kärlekspilen, som ännu står kvar i vägkorsset, där vägen från Skanör möter vägarna från Falsterbo och Malmö. Lite längre bort stod

en annan stor pil, som kallades tårpilen därför att dit brukade fliakerna följa sjömännen, när de på vårarna gick till sjöss. Ungefär samma promenadväg tog också de äldre någon särskilt vintersöndag, men det var dock endast noblessen som då söndagspromenerade. Ungdomar och äldre gick också på söndagen var för sig. På söndagseftermiddagen på sommaren brukade både skeppar, lots- och hantverkarfamiljer med barn och blomma gå till Bagarebacken, där de antingen endast promenerade och sutte på bänkarna eller också hade kaffe med sig och slog sig ner i gräset i den s. k. vilaparken, som låg bakom dem med gångar försedda delen. Där hade också barnen sina små trädgårdsland. De mindre barnen samlades också i vilaparken, de mindre lekte indianer och far och mor de större änkeleken, banka läder och ringlekar. Jag tror inte att fiskarefamiljerna brukade göra utflykter till Bagarebacken. Mitt på vardagarna den varmaste delen av sommaren brukade också vi barn och vuxna hemmadöttrar få ledigt från sysslorna en timma mitt på dagen för att bada ute vid revlarna. Däremot kan jag inte minnas att någon av mina föräldrars generation någonsin badade kallbad.

ACC. NR M. 8889:17.

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den ende skanörsbo, som var ägare till en richäst och också använde den var sjökaptén Söderlings son Gustav Söderling, som var handlande i Östra Greve. Om söndagsförmiddagarna kom han ridande hem till Skanör på sin svarta häst med sadel och sporrar, styv hatt, ridspö och mycket snobbig med gult knellrigt hår och mustacher. Då skyndade alla skanörsbor till sladderspeglarna för att beskåda och ofta ganska beskt kommentera denna ovanliga syn.

Det var nästan regel att man i Skanör gifte sig inom sin klass, men partierna gjordes inte upp av föräldrarna utan det var i allmänhet de ungas tycke som var det avgörande. Oftast sökte en skanörsbo sin make eller maka inom staden och dessa ingiften vere inte alltid av gode.

Under 60-70 och början av 80-talet gick alla utan undantag till vardags i träsker eller trätofflor t. e. m. bergmästare v. Mühlensfels hade träsker på vintern. Till detta bar kvinnor och flickor schal och chalett med tre undantag—bergmästarinnan, prästfrun

ACC. NR M. 8889:18

och överlotsen fru, som alla på vintern hade skinnmössor, på sommaren hatt. Söndagsklädseln var för de äldre skepparfruarna kapotthatt och persiska schalar hopfästa på axeln med silvernålar, medan de yngre fruarna av samma klass och med dem jämställda hade pefflerinkapper och vanliga hattar oftast rikt garnerade med de strutsplymer deras män fört med sig utifrån. Kvinnorna från de mindre burgna hemmen, kantverkare och fiskarhustrurna, gick på söndagarna i fina lamaschalar och svart silkeschalett. När det var fest, bröllop eller liknande, hade alla de skepparfruarna och också letsfruarna ståtliga, pompösa svarta sidenklänningar, medan noblessens tre främsta damer bergmästarinnan, prästfrun och överlotsens fru hade sidenklänningar i någon ljusare färg. Fruarna från klasserna därunder hade svarta ylleklänningar. Det ansågs som ett slöseri om en skepparfru inte kunde ha sin svarta sidenklänning i minst tjugofem år.

Sjömännen hade aldrig hatt, utan på sommaren vita, på vintern mörka mössor som de köpt i England. Först när de blev skeppare skaffade de sig en styv söndagshatt. På sommaren kunde man för övrigt få se en

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. M. 8889:19.

och annan gammal skeppare, t. ex. Magnus Jeppsson, syssla i sin trädgård iklädd vit tropikhjälm s. k. Stanleyhatt.

Vad som skiljde noblessens hem från hantverkare och fiskarehemmen var framförallt förmaket, ett rum, som endast användes då det var gäster och som var möblerat med stoppade och med ylledamast klädda möbler handgjorda av mahogni, björk eller någon gång teakträd, som någon manlig medlem av familjen fört med sig utifrån. En ehiffenjë fanns alltiē i detta rum likasā en ateniēne pā vilken alla de snäcker och andra ~~konst~~iteter från främmande land som maken haft med sig hem kunde radas upp. Ett skrivbord förekom äre mot sällan - själv kan jag inte minnas att jag sett ett sådant annat än hos prästen, bergmästare, Stjernberg och far. Pinnstolar var specielt föraktat och förekom endast hos de fattigaste, där möbleringen kompletterades med utdragssoffer och fällbord. Ocksā dessa hade emellertid i regel minst två eller tre rum, men de använde i vardagslag vanligen endast köket och rummet därintill. Inom skepparklassen var sängkammaren med sin högt uppbäddade och med vita sängomhängen försedda äktenskapssäng, sina utdragssoffer för barnen och det runda bordet

17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 8889: 20.

mitt på golvet med stolar runt omkring det egentliga vardagsrummet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 8889: 21.

21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Helena Jacobi:

Helena Jacobi var dotter till lantbrukaren och smeden Jacob Olsson och bodde på Möen . När jag som en 12,13 årslös i början på 90-talet lärde känna henne litet närmre sköttes smedjan av hennes bror , som var gift med en syster till vår jungfru Anna och hade fem barn . De bodde i bestaden till höger i farstun, medan Helena Jacobi till vänster förfogade öve ett litet rum , vilket på en gång fick tjänstgöra som butik, garnlager, stickverkstad, sovrum och matrum och allt i allt för Helena och hennes släkting, en medelålders fröken Hanna Andersson. Fröken Hanna satt dagen lång böjd över stickmaskinen , ty hennes matmor var så pass klen - lungtuberkulos- att hon vinter-tid aldrig lämnade sängen . På insidan av dörren var en tjock filt spikad för dragets skull , ty Helena Jacobi var rädd för drag och påstod att hon inte ens stod ut med draget från garnvinnan , men i sängen skötte hon själv garnvågen, (affärens räkenskaper och kunder . Från sitt fönster höll hon också utkik över varje levande

väsen, och fastän hon sex av årets månader aldrig lämnade sin kammarare var hon den bäst underrättade om vad sig i Skanör tilldrog.

Antagligen på grund av att jag villigt och gärna sjöng fattade hon ett visst tycke för mig, och så kom det sig att jag - trots att min familj med misstroende såg detta umgänge - under ett par års tid regelbundet varje vecka besökte tant Helena för att sitta vid hennes säng sjunga eller läsa högt för henne - ofta minns jag ur Elis Malinströms dikter. Dessa besök var högst spännande för tonåringen, men jag gjorde mig aldrig riktigt reda för varför jag så gärna gick dit. Nu förstår jag att tant Helena måste ha varit en i detta sjömans- och fiskarsamhälle högst egenartad person - begåvad, kvick, skarp-tungad, romantiskt överspänd och med ett utpräglat socialt ansvars-medvetande.

Tant Helena var väl omkring femtio år denna tid, men jag minns henne som vacker med sin fina böjda näsa, den bleka hyn, de stora blå ögonen, det tjärvt uppstrukna vita håret och den långa, smala gestalten. När hon någon särskilt varm sommar dag värdigt

ACC. NR M. 8889:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

seglade gatan nerför i en kapotthatt med blommer och spetsar och en brokig schal kastad över mantiljen föll jag fullständigt till föga för hennes aristokratiska uppenbarelse.

I motsats till flertalet medsystrar av liknande typ slapp hon leva ett ensamt isolerat liv. Fastän hennes yttre villkor var torftiga, hennes kropp nedbruten av sjukdom fanns det knappast ett Skanörshem, som flitigare besöktes av vad staden kallade sin nobless. Det bjöd aldrig någon materiell välfärd i hennes hem, det var en atmosfär av trevnad, av trevnad, förfining och kvickhet hon skapat omkring sig som drog. Hennes käraste vänner kyrkoneke Roséns hade emellertid redan samma år som branden flyttat från staden. Men hon hade varit barnen Roséns skelhushållsamma och ingen av dem släppte kontakten med henne.

Helena Jacobi var Skanörs enda tillfällighetspoet och som sådan var hon väländ banalt romantisk i tidens stil, men någon gång kvickt uddig à la Maria Lenngren. Dessutom var hon stadens flitigaste brevbrevskrivare och hennes brev kunde, trots snirkla formulering,

ACC. N:R M. 8889: 24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vara nog så beska . Så snart någon skanörsbo på ett eller annat sätt utmanat hennes rättsmedvetande hade en energiska damen nämligen för vana att skriva ett brev till syndaren- en vana som givetvis av åtskilliga sågs med högst obliida ögon. Särskilt minns jag hur Severin Larsson, sonen till lantbrukaren Lars Larsson, oftare Lars Men kallad, blev föremål för en het kampang därför att han upprört hennes känsliga och djurvänliga själ genom att, som hon påstod, piska sina hästar. Då inga än så skarpa brev hjälpte skrev hon till sist en dikt , vilken till och med vi skolbarn rabblade utan till.

Jag minns ännu följande strofer:

"Arma djurets stumma klagan går,
Till den Gud som ser barbarents piska
Hur han obarmhärtigt kräken slår
Och på magra kroppen märken ristar
Ve *dig* gudsförgätne, då en gång
Domen faller på de många slagen,
Som dunkelat ut all dagen lång
bergen faller över *dig* den dagen.

ACC. N.R. M. 8889: 25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ty fast här från demen du går fri
Kommer Gud din grymhet dock att dömma
Och där demen hemsk för sig skall bli
Ty för djuren Gud har känslor ömma."